

150 de ani de la nașterea lui George Coșbuc

Proiect editorial apărut sub egida
Consiliului Județean Bistrița-Năsăud
(Președinte: Emil Radu Moldovan)
prin
Biblioteca Județeană „George Coșbuc”
Bistrița-Năsăud
(Director: Ioan Pinteș)

Colecția
Școala ardeleană de critică și istorie literară

© Editura Școala Ardeleană
Cluj-Napoca, str. Mecanicilor nr. 48
Redacția: tel. 0364-117.252; 0728.084.801
e-mail: office@scoalaardeleanacluj.ro,
redactie@scoalaardeleanacluj.ro
Difuzare: tel./fax 0364-117 246; 0728.084.803
e-mail: difuzare@scoalaardeleanacluj.ro,
esadifuzare@gmail.com
www.scoalaardeleanacluj.ro

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României
ISBN: 978-606-797-045-6

Editor: Vasile George Dâncu
Copertă: Ioachim Gherman
Tehnoredactare: Liliana Bolboacă
Redactor: Sandra Cibicenco

Gavril Scridon

Viața lui

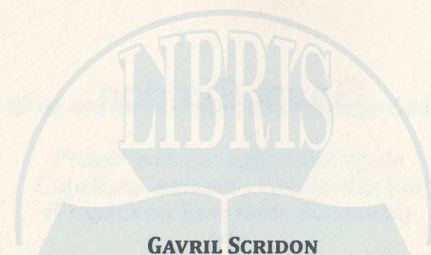
George Coșbuc

Ediția a II-a

Prefață de
Ion Vlad

Cluj-Napoca, 2016

GAVRIL SCRIDON

Profesor la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere, Catedra de literatură română comparată și teorie literară, susținând conferințe în aceeași specialitate și la alte institute de limba, literatura și cultura română aparținătoare unor importante campusuri europene (München, Budapesta, Cracovia, Seghedin etc.), GAVRIL SCRIDON (1922-1996) s-a dedicat cu devotament și stăruință îndelungată studierii vieții și operei lui George Coșbuc.

Astfel, de-a lungul anilor, a îngrijit spre publicare întreaga operă coșbuciană, pe care a însoțit-o cu substanțiale prefețe și studii. Editându-i și adnotându-i corpusul de texte – a se vedea șirul de *Opere alese*, I-VI (1966-1982), numeroasele volume de poezii, proză ori traduceri, alte contribuții documentare –, Gavril Scridon a adunat în completitudine datele necesare întocmirii biografiei poetului „țărânimii noastre”. Este volumul de față. Printr-o abordare monografică, de tip universitar, George Coșbuc se află astfel în integritate restituit, iar *Viața sa*, întocmită și tipărită acum, încheie, din păcate postum, un demers exemplar asumat de profesorul clujean de-a lungul existenței sale.

LUCRĂRI DEDICATE LUI GEORGE COȘBUC (SELECTIV):

Pagini despre Coșbuc – Contribuții la cunoașterea vieții și operei poetului, 1957; *George Coșbuc – bibliografie* (în colaborare), 1965; *George Coșbuc și pământul natal*, 1966; *Ecouri literare universale în poezia lui Coșbuc. Studiu de literatură comparată*, 1969; *George Coșbuc în locurile anilor de ucenicie*, 1975; *Popas la Feldru* (în colaborare), 1991.

ALTE LUCRĂRI:

Liviu Rebreanu pe plaiuri născădene, 1967; *Istoria literaturii maghiare din România (1918-1989)*, 1996.

Gavril Scridon a colaborat la numeroase reviste din țară și din străinătate cu studii despre istoria literară și culturală românească.

CUPRINS

Reabilitarea biografiei.

Prefață de Ion Vlad • 7

Réhabilitation de la biographie.

Préface par Ion Vlad • 20

Viața lui George Coșbuc • 35

I. Țara Născăudului • 37

II. Pe valea Sălăuței. La Hordou • 59

Locuri și oameni • 59

Originea familiei Coșbuc.

Ascendenții poetului. Nașterea și copilăria • 64

III. Elev la Gimnaziul din Născăud • 80

IV. Zborul de la cuib • 111

Student la Universitatea din Cluj • 111

În redacția ziarului *Tribuna* din Sibiu • 131

V. La București. Ultimul cuib • 154

În căutarea unui rost • 154

Balade și idile și procesul lor literar • 165

O tânără familie Coșbuc • 203

VI. Întoarcerea fiului risipitor • 294

Pământul natal își primește cântărețul • 294

Începutul sfârșitului • 358

Anexe • 393

Moto:

„Ce a fost Coșbuc ca poet va stabili odată istoria literaturii noastre. El a fost suflul sănătos și vânjos pe care Ardealul l-a trimis românismului când literatura noastră, orbită de geniul lui Eminescu, era cotoplită de epigonii fără culoare și cu un talent mai mult formal. Dar el a fost mai mult decât atât: el a fost scriitorul clasic, care a făcut să răsunе glasul său în toiul romantismului, artistul impersonal, care se dădea cu totul la o parte spre a putea scoate cu atât mai puternic în relief frumosul și care smulse literatura noastră de pe căile unui subiectivism adesea nesincer și bolnăvicios. Frumosul – sub toate aspectele sale. Frumosul care apare în sănătatea fizică și morală a țăranilor pe care îi descrie, în limba lor curată și lipsită de artificii, în ideile vieții lor curate, în vitejia simplă a țăranului oștean, în sentimentul adânc moral și în filosofia plină de bărbăție ce formează tema poeziilor sale. Dar Coșbuc nu e clasicul rece, care creează aforisme și pune în gura persoanelor sale fraze ce vor fi des citate. O iubire adâncă pentru țara și poporul său, o admirație puternică pentru firile drepte și faptele vrednice, o milă fierbinte pentru cei ce suferă, un prisos de energie rudimentară fac ca versurile sale să tresară în scânteieri orbitoare, ca în acordurile armonioase să țipe glasul pasiunii sincere, ca imaginile sale nouă să-ți rămână ținute în memorie pe vecie.

Porumbac, 15 V 1918”.
Sextil Pușcariu¹

I. ȚARA NĂSĂUDULUI

Țara Năsăudului sau Valea Rodnei este o regiune bine delimitată geografic, istoric, etnografic și cultural, constituind o unitate. Ea este așezată în partea nord-estică a Transilvaniei. În documente mai vechi, această regiune purta numele de *Terra Nazwod*, *Vallis Rodnensis* sau *Vallis Valachalis*. Cea dintâi descriere a „țării” (nume, de altfel, obișnuit pentru regiuni istorice locuite de români: avem Țara Maramureșului, Țara Oltului, Țara Făgărașului ș.a.) aparține unui străin, căpitanul Anton Cosimelli, din regimentul al II-lea de graniță de la Năsăud. Acesta publică, sub pseudonimul Comes Silvius Tannoli, în anul 1678, în limba latină, un *Poëmation de secundae legione Valachica* (adică *Poemă despre legiunea a doua valahică*). Lucrarea a avut trei ediții. După cea de a treia, din 1830, Vasile Bichigean a realizat o traducere în limba română, însoțită de un substanțial studiu despre autor și opera acestuia. Iată începutul poemului: „În partea în care Dacia apucă spre miazănoapte, un șir lung de munți, formați din stânci prăpăstioase și acoperiți pe culmi cu păduri întunecate, își înalță în văzduh creștetele înalte. Pe aceștia natura înțeleaptă i-a așezat drept hotar și zid de apărare de neînvins între împărății dușmane. Aci securea încă n-a îndrăznit să se atingă de coroana arborilor; nici picior de muritor n-a lăsat urme prin aceste locuri călcate numai de fiarele sălbătice. De pe vârful de stâncă se repede în valea adâncă, cu vuiet strașnic și cu apele-i vijelioase, un mic pârâu, ce încă n-a luat forma de râu, și care se

¹ Sextil Pușcariu, „A murit Coșbuc”, în *Ramuri*, an X, 1974, nr. 1; din vol. *Memorii*, Ed. Minerva, București, 1978, p. 281.

numește Someș. La început e puțințel și prelingându-se printre stânci adună de pretutindeni în alvia-i lacomă ape neînsemnate. Dar îndată ce iese din codrii priporoși și văgăunele neprietenoase și ajunge în ținutul bogat în metale al Rodnei, prinde din ce în ce puteri tot mai mari, devine în sălbăticia sa tot mai fioros și aleargă sprinten cu undele-i neîmblânzite [...].

Valea strâmtă, numită Valea Rodnei, hrănește 24 de sate. Pe lângă cea mai mare parte din acestea curge Someșul șerpuitor cu undele-i furioase; celelalte sunt ascunse prin coclaurile întortocheate ale dealurilor. Ținutul nu e priincios bucatelor, nici prielnic viței de vie; nu e destul de potrivit pentru călăreți, nici acomodat pentru care. E înfiorător la vedere și plin de cascade înșelătoare. Bietul locuitor adesea nu are puțința să-și câștige cele necesare existenței și e încercuit ca și de un asediu dușman, închis fiind de o parte de munții înalți, de altă parte de râul furios, care nu suferă să se dureze peste dânsul pod.

În aceste ținuturi locuiesc urmașii lui Romul, din vița veche a quiriților².

Someșul Mare este, într-adevăr, coloana curgătoare în care se adună, maturizându-l, alte ape, ce coboară fie din munții Rodnei (Izvorul Băilor, Anieșul, Cormaia, Valea lui Dan, Rebra, Gersa, Valea Caselor), din vârful Ștefăniței, care separă munții Rodnei de cei ai Țibleșului (Sălăuța, Zagra, Ilișua și Valea Mare de sub Țibleș), fie din munții Bârgăului (Ilva, cu Leșul Ilvei). De-a lungul acestor ape, a Someșului în primul rând, s-au înfiripat sate

² Vasile Bichigean, *Poëmation de secundae legione Valahica*, I (1924-1926), nr. 2, 3 și 4; vezi și Iuliu Moisil, *Figuri grânicerești năsăudene*, Năsăud, 1939, II, p. 97-125, unde, alături de traducerea lui V. Bichigean, este reproduș și originalul în limba latină.

și cătune, ocrotite de munți și dealuri, de cuibul văilor, de la izvoare până în vale: Valea Mare, Șanț, Valea Vinului, Rodna, Anieș, Maieru, Cormaia, Sângeorz-Băi, Ilva Mică (pe Valea Ilvei, Poiana Ilvei, Măgura Ilvei, Ilvele Mari – în vecinătatea acestora, Leșul); apoi, Feldru, Nepos, Rebrîșoara (pe pe Valea Rebrei, Rebra și Parva – fostă Lunca Vinului), Năsăud (în vecinătatea imediată Tradamul – Jidovița din romanul *Ion* al lui Liviu Rebreanu –, Lușca, Prislopul), la vărsarea Sălăuței în Someș, Salva; pe Sălăuța, în amonte, Coșbuc – fost Hordou, Telciu, Romuli – fostă Strâmba, în apropiere, Fiutul, Bichigi. Urmează Mititeii, din vecinătatea căruia Valea Găureni duce în Runc; peste Someș, din dreptul Mititeilor, se află Nimigea Românească. La vărsarea Văii Zăgrii în Someș găsim Mocodul, iar pe vale, în sus, Zagra, Poienile Zăgrii, în vecinătate Găureni, iar ultimul sat de sub munte este Suplai. Pentru întregirea imaginii asupra Țării Năsăudului mai amintim satele Piatra, Chiuza, Săsarm (și chiar Becleanul), precum și cele așezate pe Valea Ilișua, Căianul (Mic și Mare), Târlișua ș.a.

Locuitorii Țării Năsăudului au avut mereu conștiința libertății, necunoscând iobăgia. Ocupația lor de căpetenie a fost agricultura, cu precădere creșterea oilor și, în general, a vitelor. Păstoritul în zonă e de mare vechime și are tradiții puternice; puținătatea terenurilor arabile, pe luncile râurilor și pe pantele dealurilor, precum și bogăția pădurilor și a pășunilor au determinat configurația pastorală a vieții pe Valea Rodnei. Dar, încă din vremuri foarte vechi, a fost cunoscut și mineritul, în special la Rodna, centrul cel mai vechi atestat de documente. De asemenea, prelucrarea lemnului a ocupat și ocupă încă un loc deosebit. Nu în ultimul rând pomăritul, ca și producția varului și plutăritul constituiau preocupări importante. Industria casnică,

împletind utilul cu frumosul, contribuia la realizarea uneltelor necesare producției sau a îmbrăcăminte, a pitoreștilor costume populare de sărbătoare, în care poezia motivelor se întregește armonios cu cea cromatică.

Istoria Țării Năsăudului este bogată în evenimente. Unitatea ei este atestată documentar din vremuri foarte vechi. Locuitorii au apărut, ca oameni de margine a țării, hotarele și bunurile lor împotriva năvălirilor barbare, mai cunoscute fiind luptele cu invadatorii tătari în anul 1241. Unele sate de pe Valea Someșului Mare au fost proprietăți ale domnilor moldoveni Petru Rareș sau Alexandru Lăpușneanu; nu numai documente scrise, ci și toponimice păstrează amintirea acestor stăpâniri. Starea de oameni liberi a atras în ținut țărani iobagi din zonele limitrofe. Atunci când sașii bistrițeni au încercat și, parțial, au reușit să-i supună jurisdicției lor pe „năsăudeni”, aceștia au știut să se apere cu mult curaj, uneori chiar cu ciomagul. Procesele lungi cu sașii au determinat și acceptarea de către locuitorii văii a militarizării ținutului lor la 1762. Înființarea Regimentului al II-lea de graniță valah de către împărăteasa Maria Tereza corespunde, structural, organizării sociale a ținutului, unității lui etnice; structura militară avea drept corespondent una civilă, îndelung exersată, chiar dacă nerecunoscută oficial.

Militarizarea a fost precedată de un lung proces, transformat în revoltă, care se întinde între anii 1755 și 1762. Despre această perioadă de intense confruntări, Virgil Șotropa scrie un studiu foarte documentat, intitulat „Revolta districtului năsăudean. 1755-1762”³, în care se arată cum năsăudenii, așa cum se exprimă

ei înșiși într-un memoriu, au fost persecutați mereu de bistrițeni, care „totdeauna au încercat să ne atace condițiunea liberă și să ne atribuie titlul de iobagi”⁴.

O ultimă răbufnire a conflictului cu sașii datează din 1761, când, la solicitarea baronului Nikolaus Adolf Buccow, ancheta efectuată de bistrițeni a fost falsificată, din ea reieșind că majoritatea locuitorilor din ținutul năsăudean sunt ortodocși, deși aceștia erau, aproape 100%, greco-catolici. Comisarii care au realizat ancheta și recensământul au fost pedepsiți. O anchetă și un recensământ obiectiv întocmit demascau falsurile sașilor, care aveau tot interesul să-i îndepărteze pe români de la religia greco-catolică și, prin aceasta, de la perspectivele militarizării. Interesele sașilor erau înainte de toate materiale și abia apoi politice. Curtea imperială de la Viena pregătise minuțios militarizarea ținutului valah al Năsăudului, iar constatarea că majoritatea zdrobitoare a românilor era greco-catolică reprezenta motivul politico-moral esențial.

Militarizarea Țării Năsăudului a modificat radical viața oamenilor și a locurilor. Năsăudul, devenit centrul unor zone privilegiate, s-a transformat dintr-un sat mare într-un pol al vieții nu numai militare, ci și religioase (al vieții religioase greco-catolice) și culturale românești. Năsăudul a primit, chiar dacă aspectul clădirilor și ulițelor a rămas predominant țărănesc, un atribut nou: acela de oraș. Năsăudul se transformă, într-un timp relativ scurt, în punctul cardinal spiritual al ținutului someșan. Depășind hotarele satelor grănicerești (mai întâi cele douăzeci de localități de pe Someș, la care se adaugă unele sate de „după târg” și de pe Valea Bârgăului), el

³ Virgil Șotropa, „Revolta districtului năsăudean. 1755-1762” (în continuare, „Revolta...”), în *Arhiva someșană* (în continuare, *Arh. som.*), VI, 1937-1938, nr. 23, p. 261-444.

⁴ *Idem*, p. 273.